

PEYAMİ SAFA İLE 25 YIL

VECDİ BÜRÜN

Hazırlayan:
Tahsin Yıldırım

📞📧📱 / otukennesriyat

YAYIN NU: 2311
KÜLTÜR SERİSİ: 1206

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-935-0

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Baskı: Yağmur Yayınevi, 1978
Ötüken Neşriyat'ta **1. BASIM**

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Düzeltili: Sena Demir

Kapak Tasarımı: Ceyhan Durmaz

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Baskı: Çınar Matbaacılık ve Yayın Sanayii Ticaret Ltd Şti
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han Nu: 34 K: 5
Bağcılar-İstanbul
Tel: (0212) 628 96 00
Sertifika Nu: 45103

İstanbul - 2025

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Vecdi Bürün: Şair, yazar, romancı, armatör Vecdi Bürün 1918’de İstanbul’da doğmuş, ömrünün son yıllarını tutkuyla bağlandığı Beykoz’un Çubuklu Mahallesi’nde geçirmiş 3 Şubat 1997’de de vefat etmiştir.¹ Yemen Fatihi Özdemiroğlu Osman Paşa’nın ahfadından olan Vecdi Bürün² Davut Paşa Sultanisi felsefeîülâ hocası Mustafa Meylî Bürün ile Düriye Bürün’ün torunudur.³ Daha iki yaşındayken babasını kaybeden Bürün, henüz beş yaşındayken annesinin babası olan ünlü felsefeci Mustafa Meylî Efendi’den Osmanlıca okuma ve yazma ve Fransızca öğrenmiştir. İlk tahsilini Turan Ana Mektebinde, orta tahsilini Galatasaray’da tamamlamıştır. Paris sefaretinde görevli amcası Osman Bey,⁴ onu yanına aldırıp Condorcet Lisesine girmesini sağlamıştır.⁵ Lise ikinci sınıftayken amcasının yakın dostu olan meşhur Fransız romancısı ve Nobel edebiyat ödüllü (1952) François Mauriac (1885-1970) ile tanışmıştır. Cahit Sıtkı Tarancı ile beraber Fransa’da felsefe okumak isteyen Vecdi Bürün, 2. Dünya Savaşı belirdiğinden ailesinin ısrarı üzerine İstanbul’a dönmüştür. Vecdi Bürün, Mauriac’ın tavsiye mektubuyla kaydedildiği İstanbul Üniversitesi, Felsefe şubesinde yeni mantık dersleri veren Prof. Dr. Hans Reichenbach ile yakın münasebet kurmuştur. Felsefe bölümünü bitirince Prof. Dr. Hilmi Ziya Ülken’in ısrarına rağmen üniversitede kalmayan Bürün 1970’lı yılların sonlarında Heybeliada Lisesinde felsefe öğretmenliği yapmıştır.⁶

Türk edebiyat dünyasının en tanınmış kalemlerinden olan Peyami Safa’nın arkadaşı, biraz zor konuşan ve ara sıra hafifçe kekeleyen, canlı bir tarih Vecdi Bürün ömrünün son yıllarında

¹ Mehmet Nuri Yardım, *Romancılar Konuşuyor*, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2000, s. 51.

² Mehmet Nuri Yardım, *Dersimiz Edebiyat*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2006, s. 20.

³ Vefat, *Milliyet* 19 Aralık 1979, S. 11542, s. 12.

⁴ Aile ile ilgili vefat ilanlarında bu isme rastlanmamıştır.

⁵ [https://tr.wikipedia.org/wiki/Vecdi_B%C3%BCr%C3%BCn/ 20 Şubat 2023]

⁶ Ahir Ömründe Tanıştığım Bir İstanbul Beyefendisi Muharrir: Merhum Vecdi Bürün (I) [https://www.mirathaber.com/ahir-omrunde-tanistigim-bir-istanbul-beyefendisi-muharrir-merhum-vecdi-burun-1/ 20 Şubat 2023]

kendisi ve eşi için gereken tedavi masraflarını aldığı cüzi miktardaki emekli maaşı ile karşılayamadığından yayınevlerine dışarıdan işler yapmıştır. Vecdi Bürün’le özellikle çocuklara yönelik eserlerini yayınladığı Kadir Mısıroğlu’na ait Sebil Yayınevi’nde 1994 yılında tanışan Prof. Dr. Ali Seyyar onu şöyle anlatmıştır:

Epey yaşlı, kısa boylu ve belki de 30-40 yıldan beri giydiği takım elbisesiyle yine de şık görünümlü olmayı başaran bir İstanbul beyefendisi geliyordu. Hayatımda böyle kibar, nazik, incelikli, mütevazı, bilgili ve kültürlü bir insan görmedim desem mübalağa etmiş sayılmam. (...) Fransız lisanına çok iyi hâkim olan ve kendisiyle okul yıllarımdan kalma Fransızca ile konuşmuş olduğum Vecdi Bürün, sohbetlerimizde Fransız edebiyatına dair derin bilgilerini benimle paylaştı.

Vecdi Hayri Bürün, mevcut bilgilerimize göre yazı hayatına *İnsan* dergisinin 1 Mayıs 1941 tarihli 14. sayısında çıkan “Portreler I” başlıklı şiiri ile girmiştir. Aynı zamanda armatörlük yapan Vecdi Bürün, 20. yüzyıl Türk romanının önemli isimlerinden Peyami Safa’nın ve Cahit Sıtkı’nın teşvikiyle kendisini tamamıyla yazı hayatına vermiştir.⁷ Hikâye, fıkra, tiyatro tenkitleri, makale ve romanları ile yazarlığını sürdüren Vecdi Bürün, pek çok gazete ve dergide telif ve tercüme yazılar yayımlamıştır. Gazetecilik hayatına ilk önce dönemin gazetesi olan *İkdam* gazetesi ile başlayan Vecdi Bürün; *Son Havadis*, *Yeni İstanbul*, *Yeni Sabah*, *Son Posta*, *Yeni İstanbul*, *Türkiye*, *Ortadoğu*, *Son Saat*, *Son Dakika*, *Akşam*, *Vakit*, *Haber*, *Yeni Sabah*, *En Son Dakika*, *Milliyet*, *Dünya* gibi gazeteler ile *İnsan*, *Çınaraltı*, *Türk Düşüncesi*, *Büyük Doğu*, *Düşünen Adam*, *Varlık*, *La Bozde Türk*, *Yenilik*, *Akbaba*, *Papağan*, *Orkun* gibi dergilerde yazmıştır. Yazdığı süreli yayınlarda çeşitli idari görevlerde bulunan Bürün farklı yaş ve ilgi sahasına hitap eden pek çok eser kaleme almıştır.

⁷ Mehmet Nuri Yardım, *Romancılar Konuşuyor*, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2000, s. 51, 61.

Eserleri⁸

Telif Eserleri

1. *Kansız İhtilal*, Ekicigil Yayınevi, 1960.
2. *Nasıl Öldüler*, Ötüken Neşriyat, 1964.
3. *Sosyalizm İhaneti*, Ahmet Güner'le, Sırdaş Yayınları, 1976.
4. *Peyami Safa ile 25 Yıl*, Yağmur Yayınevi, 1978.
5. *Eyüp*, Boğaziçi Yayınları, 1990.

Çocuk Kitapları

1. *IV. Murat*, Sebil Yayınevi, 1973.
2. *Feza Korsanları*, Sebil Yayınevi, 1974.
3. *Genç Osman*, Sebil Yayınevi, 1973.
4. *Küçük Akıncı*, Sebil Yayınevi, 1973.
5. *Fatih'in Çocukluğu*, Sebil Yayınevi, 1972.

Tercümeleri

1. *Dostoyevski*, (Andre Suares) Hareket Yayınları, 1971.
2. *Sürgündeki Yıldız*, (S. H. Scheer, Clark Darlton) Okat Yayınevi, 1971.
3. *Kendi Vesikalarıyla Marx'ın Yıkılışı*, (Leopold Schwarzschild) Ötüken Neşriyat, 1973.
4. *Avrupa'da Osmanlı Tesirleri*, (Paul Coles) Ötüken Neşriyat, 1975.
5. *Rus İhtilali ve Yahudiler*, (General Netcheolodon,) Sebil Yayınevi, 1975.
6. *Osmanlı Devleti Tarihi* (1676/1699), (Joseph Freiherr Von Hammer-Purgstall, 1273/1856) Zuhuri Danışman'la, Üçdal Neşriyat, 1986. 12. C.
7. *Cinsi Başarının Sırları* (Von Urban), Okat Yayınevi, [1976?]
8. *Sürgündeki Yıldız* (K. H. Scheer, F. Darlton, F. Clark), Okat Yayınevi, 1971?

⁸ Liste Milli Kütüphane kataloğundan hareketle oluşturulmuştur.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	11
BİRKAÇ SÖZ	15
GİRİŞ.....	17

BİRİNCİ BÖLÜM

İlk Yakın Karşılaşmanın Eşiğinde	23
Ahmet Muhip Dıranas'ın Evinde.....	26
Saraydan Dönüş.....	39
Peyami Safa, Nâzım Hikmet'i Anlatıyor	42
Şimdi O'nun Şairliğine Geleyim.....	45
Nâzım'ın Kaderi Çiziliyor	48
Yine Nâzım Üzerinde	51
Gazetede Bayılma Olayı.....	54
Peyami Safa-Cahit Sıtkı Münasebetleri	57
Peyami Safa Evinde	60
Evlenme Kararı	63
Bestekar Lem'i Atlı'nın 58'inci Sanat Yılı.....	72
Sen Beni Okuttun Peyami!	76
Hasan Saka Olayı	79
Hasan Bey Hep Hücumda.....	81
Bir Yazı Serisi ve İnönü	84
Peyami Safa'nın Öfkesi	87
Tasvir'den Ayrılış.....	91
Bir Konferansa Giderken.....	94
Matmazel Noraliya'nın Koltuğu.....	97
Roman Anlayışı	101
İnönü ile Münasebetleri	104
Türk Düşüncesi Dergisi.....	108

Garip Bir Mücadele	115
Ve Sonrası	120
Bir Genç Kız Londra’da.....	123
Sonrası.....	126
Bir Kaza..!	128
Demokrat Parti Çengel Atıyor	130
Ankara Dönüşü	133
Peyami Safa Milliyet’te.....	135
Tercüman’daki Durum	138

İKİNCİ BÖLÜM

Bir Garip Olay	145
Atatürk, Peyami Safa ve Neyzen Tevfik	160
Peyami Safa ve Polemik	174
Peyami Safa ve Kadın	183
Akşemsettin Hazretleri ve Peyami Safa.....	194
Peyami Safa ve Ölüm Düşüncesi	200
Altın Beyinli Adam.....	205
Bölüm-1.....	208
Bölüm-2	320

BİTİRİRKEN.....	347
-----------------	-----

EK - ÖLÜMÜNÜN 4’ÜNCÜ YILINDA PEYAMİ SAFA HAYATI VE FELSEFESİ	353
---	-----

DİZİN	368
-------------	-----

SUNUŞ

Üslubu, geniş kültürü, bilgi birikimi ve fikir adamlığı ile tanınan, kültür, sanat ve edebiyat tarihinin önemli isimlerinden Peyami Safa 2 Nisan 1899 ile 15 Haziran 1961 tarihleri arasındaki ömründe edebiyatın birçok türünde eserler kaleme almıştır.

Peyami Safa; kendisini geliştirmiş, okumuş, araştırmış bir zekâ olarak küçük yaştan itibaren yaşadığı sıkıntılar, çektiği çileler onu “*beşer ıstırapı*” diyebileceğimiz trajedi ile karşı karşıya getirmiş ve bu trajedi; onun ruhunda silinmez izler bırakmıştır.¹ Kalemle geçinmek mecburiyetinde olduğundan yazdıkları hem çok çeşitli sahalarda olmuş hem de çok büyük miktarlara varmıştır.² Geçim kaygısı ile metin üreten yazarlar da isim tekrarı olmaması için müstear isim kullanmıştır. Onun kullandığı müstear isimlerden biri de 1931 yılında vefat eden annesinden mülhem Server Bedi'dir.³

Bu kıymetli kalem hakkında birçok kişi tahlilî yazılar yazmış, onunla ilgili kanaatlerini ifade etmiştir. Faruk Kadri Timurtaş, kendini yetiştiren nadir aydınlarımızdan biri olarak gördüğü Peyami Safa için şu cümleleri yazmıştır:

Memleketimizde sayıları pek de fazla olmayan kendi kendini yetiştiren (otodidakt) aydınların en mümtazlarından ve değerlilerindendir. Yüksek tahsil görmemesine rağmen felsefe,

¹ Mehmet Tekin, *Romancı Yönüyle Peyami Safa*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1999, s. 14.

² Ergün Göze, *Peyami Safa, Hayatı, Şahsiyeti, Tesiri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987, s. 13.

³ Tahsin Yıldırım, *Edebiyatımızda Müstear İsimler*, Selis Kitaplar, İstanbul, 2006, s. 359.

psikoloji, sosyoloji ve iktisat konularında bu sahaların profesörleriyle münakaşa edebilecek derecede bilgi sahibi idi. Kendi kendine çok iyi denecek seviyede Fransızca öğrenmişti. Kültür ve bilginin kaynağını bu Fransızcasıyla bol bol ve devamlı okuduğu kitaplar teşkil etmiştir.⁴

Cahit Sıtkı Tarancı, Peyami Safa'yı birinci türden bir sanatkâr olarak görmüş ve onu şöyle değerlendirmiştir:

Sanatla hayatın bu içli dışlılığını, birbiriyle bu daimî alışverişini Peyami Safa kadar anlayan ve her yeni eserini bu anlayışın daha mukni bir vesikası olarak önümüze süren bir başka Türk romancısı tanımıyorum. Kendini ve hayatını eserine koymak kâfi değildir şüphesiz. Asıl kıymet, kendi hayatında bir cemiyetin hayatını tecelli ettirebilmek, kendi meselelerinde bize bütün bir devrin endişelerini, sıkıntılarını, meddücezirlerini, hâletiruhiye, mahrem havasını sezdirebilmektedir.⁵

Türk edebiyatında önemli bir yeri olan, bir fikir adamı olarak çeşitli konularda ciddi ve emek mahsulü eserler veren Peyami Safa, romanlarının otobiyografik özellikler taşıdığını Mustafa Baydar'la yaptığı bir röportajda şöyle anlatmıştır:

Her romanımda kendi hayatımdan parçalar vardır. Bazıları 'Dokuzuncu Hariciye Koğuşu' gibi otobiyografik yalnız kendi hayatımdır. Ötekilerde başka insanların hayat tecrübeleri ve maceraları vardır. Otobiyografik romanlar yaratma hürriyetimizi kısırlar. Orada biz sayısız imkân ve ihtimallerden bazıla-

⁴ Faruk Kadri Timurtaş ve Ergün Göze, *Peyami Safa: Seçmeler*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1970, s. 9.

⁵ Cahit Sıtkı Tarancı, *Peyami Safa, Hayatı ve Eserleri*, Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, 1940, s.7.

rını tercih hürriyetini kaybeder, bir tanesi üzerinde billurlaşmaya mecbur kalırız.⁶

Edebiyat tarihimizin usta kalemi Peyami Safa'yı uzun bir dostluk döneminde yakından tanıma fırsatı bulan Vecdi Bürün; onun otobiyografik metinlerinin mütemmimi olan hatıralarını 1974 yılında *Orta Doğu* gazetesinde tefrika ettiği, 1978 yılında ise kitap olarak basılan *"Peyami Safa ile 25 Yıl"*da anlatmıştır. Bu eserle Peyami Safa'nın aile hayatı, değişik çevrelerle ve değişik kişilerle olan münasebetleri hatıra kesitleri halinde gözler önüne serilmiştir. Kitapta Peyami Safa ile uzun yıllara dayanan dostluktan biriken hatıralarla onu, edebî ve fikrî anlamda daha yakından tanıma ve anlama imkânı bulacaksınız.

Kültür ve edebiyat tarihimizin doğru yazılabilmesi için bu sahada eser veren kişilerin süreli yayınlarda kalmış yazılarının ve söyleşilerinin tespiti ile külliyatının noksansız yayımlanması gerekmektedir. Ötügen Neşriyat Peyami Safa'nın kaleminden çıkmış, süreli yayınlarda kalan metinlerini okura sunmaya devam etmektedir. Bu gayeye hizmet etmek için de Vecdi Bürün'ün bir Peyami Safa biyografisi sayılabilecek eseri takdirlere sunulmuştur.

Eserde kelimelerin yazımında günümüz imlasına, yabancı kelimelerin yazımında ise yazarın tasarrufuna göre hareket edilmiştir. Anlamı bilinmeyen ya da açıklanma ihtiyacı duyulan kelime, kavram, eser, kişi, olay ve yer adları açıklamalar ile izah edilmiştir. Eserin sonunda Oğuzhan Murat Öztürk'ün tespit ettiği Vecdi Bürün'ün 15.06.1965 tarihinde *Yeni İstanbul* gazetesinde yayınlanan "Ölümünün 4. Yılında Peyami Safa" isimli tefrikasını bulacaksınız.

Kitabın tekrar hatırlanması, kültür hayatımıza katkı sunması temennisıyla....

Tahsin Yıldırım
Şişli 15 Ekim 2024

⁶ Mustafa Baydar, "Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar?", Peyami Safa, *Hayat Mecmuası*, 6 Eylül 1957, S. 48, s. 14.

BİRKAÇ SÖZ

Orta Doğu gazetesinde üstat Peyami Safa'nın yeni bir ölüm yıldönümü yaklaşırken, üstadı sayılamayacak kadar çok yönlerinin ancak birkaçını ele alarak anmaya hazırlanıyorduk. Şurası çok açık bir gerçektir ki, hayatında aydın çevrelerden -Nadir Nadi¹ gibi sonradan sol yüzünden kendisinden ayrılan yakın dostları bir yana- büyük bir ilgi görmüş olan Peyami Safa, vefatından sonra Ötüken Yayınevi ve Yağmur Yayınevi'nin tekrar tekrar baskılarını yaptığı fikir eserleri, romanları delâletiyle kendisini bizler tarafından hatırlatılmaya ihtiyaç duymayacak kadar yaşatabiliyordu. Ne var ki, Peyami Safa'yı yaşadıkça her an hatırlayacak olan biz dostları, 15 haziranları,² onu resmen, açıkça hatırlamamız gerektiği bir gün saymayı da bir ruh alışkanlığı haline getirmiştik.

Makalelerle anma hazırlığına girdiğimiz günlerde, genel yayın müdürü dostum Ahmed Elgin,³ üstadı bir yazı serisi içinde, hayattayken birlikte yaşadığımız olayların içinde ele almanın daha yerinde olacağını belirtti. Ben de arkadaşımın görüşüne uy-
dum. Bu görüş dostumuz ve Peyami Safa'nın yakın dostlarından Ömer Öztürkmen⁴ tarafından da benimsenince, benim, on dört yıllık bir ruh ve yazı alışkanlığını bozmam gerekti.

Peyami Safa ile dostluk halinde ve zarurî ayrılıklar dışında, gece-gündüz beraber geçen yirmi beş yıllık dostluğumuzun olay-

¹ Mustafa Nadir Nadi (1908-1991): Gazeteci ve yazar. Cumhuriyet gazetesinin kurucusu Yunus Nadi Abalıoğlu'nun oğludur.

² Peyami Safa'nın ölüm tarihi olan "15 Haziran 1961" kastedilmiştir.

³ Ahmet Güner Elgin (1932-?).

⁴ Ömer Doğan Öztürkmen (1929- 2010): Siyasetçi, gazeteci ve yazar.

lara değinen bölümlerinden kesitler almaya karar verdim. Bu kesitler tek başlarına alındıkları zaman, nihayet, sınırları belirli makale çeşidi içinde yer alabilirlerdi. Kesitler birbirlerini zincirleme kovalayınca, aralarında aşağı yukarı organik bir bütün meydana getirebileceklerini düşünerek yazmaya başladım. Gazetede yazı dizisinde, plana koyduğum halde, ölümün sert bir davranışla kopardığı dostluğumuzun son aylara düşen bölümünden kesit vermemek kararına vardım. Şüphesiz ki, bu sadece kendi mizacımı ve psikolojik durumumu ilgilendiren, benden gayri kimselerin kolay kavrayamayacakları bir anlayışı aksettiriyordu. Bununla beraber, dostlarım her zaman dost hayrına dönük anlayışlarını esirgememek nezaketini gösterdiler.

Hayat ve hâtıra kesitleri böylece belirli bir yerde donup kaldı. Yağmur Yayınevi sahibi İsmail Dayı,⁵ gazetede çıkan yazıları⁶ kitap haline getirmek istediğini söyleyince, takılmayı hatırladığımdan, bunu aşip tamamlamayı başarinca isteğini yerine getirebileceğimi bildirdim. Gerçekten de bir süre sonra beni hâtıraların bir yerinde durduran üzüntü duvarını aşabildim. Böylece, hedef tuttuğum organik bütün bir dereceye kadar gerçekleşti.

Yazdıklarım hakkında siz okuyuculardan nasıl bir not alacağımı bilemem. Ama ister müsbet ister menfî bir hükme varsınlar, okumak zahmetinde bulunanlara karşı teşekkürlerimi bildirirken, mana planında bu yazı serisini düşünmüş olmak şerefi kendilerinde kalan dostlarım Ahmed Elgin'le Ömer Öztürkmen'e burada teşekkürlerimi bildirmeyi de bir borç sayıyorum.

Ekim-1977/İstanbul
Vecdi Bürün

⁵ İsmail Dayı (1926 -2008): Yayıncı, siyasetçi

⁶ Vecdi Bürün'ün kaleme aldığı "Peyami Safa ile Yirmi Beş Yıl" *Orta Doğu* gazetesinin 15 Haziran 1974 tarihli 2347/126 sayılı nüshasında tefrika edilmeye başlanmıştır.

GİRİŞ

Bugün aziz üstad Peyami Safa'nın yine ölüm yıldönümü. Bütün yakınları ve sevenleri için aramızda yaşadığı yılların Peyami Safa'sından asla ayırt edemediğimiz hâtırası önünde eğiliyoruz. Bu insan-ölüm anlayışı, üstadın kendisinde de köklüydü. 1933'de¹ vefat eden Ahmet Hâşim'in defnedildiği gün mezarı başında bir konuşma yapan Peyami Safa, birden leyleklerin uçtuğunu görmüş, ağır başlı konuşmasını keserek *Gurabahane-i Laklakan* yazarına seslenmişti: "*Hâşim, bak senin leyleklerin geçiyor...*"

Fakat canlıyla aramızdan ayrılmış olanlar karşısında fark duygusundan yoksun bulunduğunu da, yine yaşarken polemiklerle zaman zaman araları açılan Hâşim'in ardından yazdığı bir yazıda: "Keşke sen hayatta olsaydın ve ben kabahatini anlayan bir çocuğun utancıyla susup önüme baksaydım," demesine bakarak ileri süremeyiz.

Aramızdan ayrılmasından hemen iki ay öncesine kadar bir itiyat² halinde sürdürdüğümüz gece yarısı konuşmalarımızın birinde, çok sevdiği annesinden zaman zaman gözleri yaşararak bahsetmiş, sonra, inanmışlıktan kaynağını alan inandırıcı sesiyle: "Ölüm hakkında çok yanlış bilgimiz var," demişti.

İşaret ettiği yanlış bilgi üzerinde açıklama yapmasını isteyen dikkatin karşısında söyle devam etmişti:

¹ Kitabın ilk baskısında 1934 şeklinde geçmektedir.

² Alışkanlık.

“Annem, Server Bedia Hanım³ da kendisi gibi o hali yaşayanlarla birlikte anladığımız manada ölmedi. Bizimle, dünyada biyolojik hallerini devam ettirenlerle ayrı bir münasebet içine girdi.”

Peyami Safa’nın bu ölüm anlayışı beni tesiri altına aldı. Aramızdan ayrılmasından sonra bu tesir daha büyüdü ve o gece yarısı konuşmasında söylediklerinin manasını da, yaşama halini de iyice anladım. Üstat bana sadece bir mana dersi vermekle kalmadı, bunun yaşanmış bir tecrübe haline gelmesini kendi derin şahsiyetinin delaletiyle sağladı.

İşte, ben şimdi talihin ve tesadüfün de verdiği imkânlarla yirmi beş yıl kesintisiz devam eden dostluğumuzu anlatan adam olmak durumundayım. Peyami Safa’nın ölüm anlayışına bağlı bir yakını olarak, onu bir haziran günü Edirnekapı Şehitliği’ne bıraktıktan sonra apayrı bir münasebet kuruluşu içinde yirmi beş yıla eklenen dostluğumuzu anlatmaya izinli değilim.

Ve şüphesiz ki, anlatmaya izinli olduğum yirmi beş yılı da, takvim ve saat anlayışı içindeki sürekliliğiyle canlandırmaya kitabın sayfaları elvermez. Sadece sivri olayları ele almakla yetinecek bir anlatma teşebbüsü için bile en azından hacimli on cildin yardımı gerekir.⁴

Bu imkânsızlığı yenmek için yirmi beş yıllık dostluğun başlangıç ve malum zorunluluğun şekil değiştirttiği ana kadar süren (güya son) bölümünü canlı kesitlerle belirtmeye çalışacağım. Bu kesitler, birbirlerine organik bağlarla bitişmeseler bile, aziz Peyami Safa’nın hayat dolu bir portresinin ortaya çıkmasına ve olaylar içinde yaşamasına engel de olamayacaklardır sanırım. Zaten, roman anlayışını ortaya

³ Server Bedia Hanım (?-1931).

⁴ Burada kitabın ilk baskısı Vecdi Bürün, *Peyami Safa ile 25 Yıl*, Yağmur Yayınları, İstanbul, 1978’de olmayıp tefrika metinde yer alan siyasi bir konu hakkındaki cümleler kitabımıza alınmamıştır.

koyan bir konuşmasında da hak vereceğiniz gibi, bu davranışım, İslam teolojisi dışında, alelade hayatın birbiriyle ilgisiz, rastgele olaylar yığını olduğuna kani bulunan⁵ üstadada sadık kalmak şeklinde yorumlanabilir. Peyami Safa'ya göre, büyük ölçüde dinî ve felsefî davranışlar dışında hayat insicamsızdı.⁶ Bu yazı dizisinde, inanmış ve sanatla, felsefeyle kaynaşmış bir insanın “altın bölümü”nü (resim deyimi) meydana getireceği kesitleri karşınıza çıkaracağım için bunların görünmez insicam zincirleriyle aralarında bağlar kuracaklarından emin bulunuyorum.

Seçtiğim bu anlatma yolu, bildiğimiz dostluk münasebetleri içindeki Peyami Safa'yı memnun ettiği kadar yirmi beş yıldan sonra yeni dostluk münasebetlerimizin yürütücüsü Peyami Safa'ya da hoş görünürse, beni kusurlu bulmazsa bundan mutluluk duyacağım.

⁵ İnanan.

⁶ Düzgünlük, tutarlık.

BİRİNCİ BÖLÜM

İlk Yakın Karşılaşmanın Eşiğinde

Karaköy’de Ziraat Bankası’nın yan tarafına düşen sokaktaki bir handa bulunan yazıhanedeyim.¹ Odada başta lostromoları,² birkaç gemici var. İşlettiğimiz şilebin tamir meselesi üzerinde konuşuyoruz. Lostromo çevik Karadenizli diline hiç de yakışmayan bir tekrarcılıkla lafı uzattıkça uzatıyor. Sıkıldığımı açığa vuran bir davranışla bakışlarımı adamın yüzünden çekip, onlar gelmeden önce tercümesine devam ettiğim André Suarés’in³ *Trois Hommes* adlı kitabına çeviriyorum. Kitapta Pascal,⁴ Ibsen⁵ ve Dostoyevski anlatılıyor. Ben, bu üç dev şöhretten bizde en fazla okunacağını hükmettiğim Dostoyevski üzerinde çalışıyorum. Gemicilerin gelmesiyle yarım kalan cümle, zihnimde sanki bütün kelimelerini dalgalandırarak, beni kendisini yarım kalmaktan kurtarmaya çağırıyor. Fakat arada bir adamı dinlemek nezaket gereği; Dostoyevski’yi bekletmemek de nezaket gereği... Bu ikisi arasında sıkışıp kaldığım anda telefonun çalması imdada yetişiyor. Açıyorum telefonu ve kulağıma gelen ses daha büyük imdat. Cahit Sıtkı Tarancı konuşuyor:

¹ Vecdi Bürün, bir dönem deniz işletmeciliği yapmıştır. (Haz.)

² Ticaret gemilerinde tayfaların başı.

³ André Suarés (1868-1948): Fransız şair ve eleştirmen.

⁴ Blaise Pascal (1623-1662): Fransız bilim adamı, düşünür.

⁵ Henrik Ibsen (1828-1906): Norveçli oyun yazarı, şair.

Bir Garip Olay

Peyami Safa'nın *Milliyet*'ten ayrılıp *Tercüman*'da başyazı ve fıkra yazmaya başladığı sıralarda, bir akşam Harbiye'deki Façyo Lokantası'nda akşam yemeği için buluştuk. O sırada *Tercüman*'ın yazı işleri müdürlüğünde solculuğuyla ün yapmış, bu ünden önce de bize hayli yakınlık göstermiş en eski bir arkadaş bulunuyordu. Gerçi, eskisi gibi selam verirken vücudu dik açı haline gelmemekle beraber yine de saygısını esirgemiyor, fakat inandığı ideolojinin taktiklerine bağlı kalarak, yeraltı faaliyeti gösterircesine bir takım yakışsız oyunlara başvuruyordu.

Mesela, Peyami Safa'nın milliyetçiliği savunan, kanunları savunan bir başyazısını kendine mahsus ve tam muhalata¹ örneği sayılabilecek bir düşünceyle yayınlamak istemiyor, fakat yazara haber vermemek de elinden gelmediğinden, yeni bir yazı verilmesi imkânsızlaşan bir saatte telefon ediyor, yayınlanma mahzurunu anlatıyordu. Böylece, meramına kavuşuyor, yazı hiç yayınlanmıyor yahut da ötesinden berisinden satırlar çıkarılarak yalnız maddesinden değil, manasından da hayli kaybetmiş bir halde gazetede yer alabiliyordu. Bir gece Kadıköy vapurunda bu yakışsız olayları kendisine hatırlatmış, maksadı milliyetçiliğe karşı savaşmaksa bunu daha açık bir biçimde yapması gerektiği öğüdünü vermiştim. Yüz yüze gelince, bilinmeyen bir sebepten -belki bir suçluluk kompleksi- son derece nazikle-

¹ Yanıltmaca.

BİTİRİRKEN

Böyle bir bölümü yazmam adlandırma bakımından herkes-ten önce bende bir tedirginlik uyandırıyor. Sebebi de açık: Peyami Safa, bitip tükenmeyen bir insan olarak; bitip tükenmeden yazılacak aziz bir konudur. Ne var ki, bazı açıklamalar yapmak için bu küçük bölümü yazmak lüzumunu duyduğum gibi, fânî imkânlarımızın bizi Peyami Safa'nın bitip tükenmezlik bölgesine sokulmaktan alıkoyduğunu da belirtmek isterim.

Aziz Peyami Safa'yı, yirmi beş yıllık süresiz dostluğu-muz bakımından hayat anlarının kesitleri halinde kendisi-ni sevenlere vermek istedim. Bu kesitlerde hacim bakımından değişiklikler görülmesi, birinci bölümün gazetede her gün aynı uzunlukta çıkması zorunluluğuna bağlanmak gerekir. Kesitleri kitap haline getirmeye karar verince, hacim ölçüleri zorunluluğu da ortadan kalktı. Böylece, olay-ları kendi gelişme ölçüleri içinde ele almak mümkün oldu. Nihayet, bundan geometrik bir nispetsizlik ortaya çıktığı söylenebilir. Ama bu nispetsizliğin konuyu daha tabii bir biçimde ele almamız imkânını sağlaması bakımından, yer-ilecek yerde övülecek bir değer haline geldiğini söylemek yerinde olacaktır.

Gerçeği söylemek gerekirse, Peyami Safa ile dostluk ve beraberliğimizi 25 yılın içinde sınırlandırmak hatadır. Kendisiyle tanışmadan önce romanlarına, gazetelerde çıkan yazılarına büyük bir yakınlık ve hayranlık duyuyor-

EK-
ÖLÜMÜNÜN 4'ÜNCÜ YILINDA PEYAMI SAFA
HAYATI VE FELSEFESİ

Ölümünün 4 üncü Yıldönümünde
PEYAMI SAFA

Hayatı ve Felsefesi

Veddi Bürün'ün *Yeni İstanbul*'daki tefrikası bu görselle yayımlanmıştır.

1-“Hayat Ona Karşı Haşin Davrandı”

Peyami Safa üç dört ay daha yaşasaydı, yarım kalan “Bab-ı Âli Hâtıraları” tamamlanmış ve bu gazetede yayınlanmış olacaktı. Bu hâtıraların aziz üstadın kendisinden dinlediğimiz giriş bölümünden bir parçayı hafızamızın yardımına dayanarak buraya alıyoruz:

“İstanbul’da çıkan gazetemın Anadolu’ya girebilmesi için kumandamla görüşmek üzere İzmit’e gitmiştim. Kumandanla görüştüm. Dağdağalı işlerinden ötürü yanına girmem uzun sürdüğü için dönüş trenini kaçırmıştım. Çaresiz, geceyi İzmit ‘te geçirecektim. Şehre geldim ve otellerde yer aradım, yoktu. Bir otelden iki saat sonra yine uğrama-

DİZİN

- Semboller** 295, 301, 304, 307, 308,
27 Mayıs 88, 93, 106, 139, 140,
178, 200 309, 310, 311, 314, 317,
318, 335, 336, 337, 338,
339, 344
- A**
Abbas 24, 27, 28, 160
Abdullah Cevdet 95, 96, 295
Abdullah Efendi Lokantası 136
Adnan 132, 133, 134
Agâh Sırrı 125
Ağaç 103
Ahmet Ağaoğlu 188
Ahmet Hâşim 17, 229
Ahmet Hidayet Reel 57
Ahmet Kutsi Tecer 115
Ahmet Muhip 24, 26, 32, 33, 34,
41, 45, 46, 49, 54, 68, 160,
165
Ahmet Salih 196, 197, 198
Ahmet Salih Korur 196, 198
Aile 5, 32, 186, 336
Akşam 6, 24, 25, 61, 86, 98, 107,
129, 135, 155, 157, 187,
188, 197, 199, 200, 224,
233, 244, 273, 280, 309,
345
Akşemsettin 194, 195, 199
Alay Köşkü 44, 45, 180, 322
Albert 216, 224, 225, 229, 273,
274, 275, 276, 277, 279,
280, 282, 283, 284, 285,
287, 288, 289, 293, 294,
295, 301, 304, 307, 308,
309, 310, 311, 314, 317,
318, 335, 336, 337, 338,
339, 344
Aldous Huxley 27, 125, 288, 308
Aleko Bacanos 73
Ali Kâmi Akyüz 96, 112
Ali Naci 51, 135, 136, 137, 138
Alman 56, 57, 63, 80, 81, 83, 175,
179, 213, 214, 221, 226,
227, 276, 277, 283, 284,
290, 324, 328, 329, 333
Altın Beyinli Adam 205, 207
Anatole France 247, 248, 249, 261
André Suarès 349
Ankara 4, 11, 29, 35, 85, 86, 88,
105, 107, 108, 110, 112,
115, 123, 132, 133, 134,
135, 139, 155, 198, 204
Ariel Durant 259
Aristo 39, 180, 282, 287
Arnuvo 323
Artaki 73
Arthur Rimbaud 187
Atatürk 35, 36, 37, 38, 39, 40, 44,
160, 171, 172, 178, 180, 204
Atıok 163
Atilla Girgin 138
Atlas Sineması 190
Ayhan Songar 147, 300
Ayşe Nebahat 54, 66
Aziz Nesin 147

B

Bâbüalî 35, 62, 95, 110, 138, 147, 165, 174
 Bach 63, 219, 290
 Baki Süha 29, 31, 46, 47
 Balıklı 99
 Balıkpazarı 324
 Balzac 122, 301
 Bankalar Caddesi 322
 Barok 323
 Başol 131
 Baudelaire 34, 41
 Bayezıt 40, 95, 251
 Beatrice 193, 330, 331
 Beatrice 700 Yaşına Doğru 331
 Bedii Faik 94, 95
 Beethoven 63, 221, 271, 272, 273
 Behçet Kamî 112
 Belçika Kongosu 92
 Benli Belkıs 320
 Berlin Üniversitesi 275
Bestekâr Lemi Atlı'nın 58'inci Sanat Yılı 73
 Beşiktaş 24, 28, 34, 59, 138, 158, 160
 Beşir Ayvazoğlu 45, 54, 66, 108, 177
 Beyaz Rus 163, 167, 169
 Beyoğlu 4, 40, 58, 68, 71, 90, 139, 160, 162, 166, 174, 179, 235, 321, 322, 330
 Biometnal Biraderler 172
 Birinci Ahmet 322
Bir Tereddüdin Romanı 178
 Blaise Pascal 23
 Boccacio 330
 Bomonti 30, 165
 Budala 102
 Buhurizade Mustafa İtri Efendi 63
 Burgaz 71
 Burhan Belge 85
 Burhan Toprak 103
 Bursa 106, 107

Büyükada 50, 79, 84, 97, 98, 233, 262, 343
Büyük Avrupa Anketi 185
Büyük Doğu 6, 203

C

Cağaloğlu 321, 331
 Cahit 5, 6, 12, 23, 24, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 40, 41, 43, 46, 47, 49, 52, 54, 57, 58, 59, 60, 68, 70, 81, 82, 114, 136, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 168, 177, 178, 179, 261, 276
 Cahit Sıtkı 5, 6, 12, 23, 24, 27, 28, 29, 34, 43, 49, 52, 54, 57, 58, 59, 60, 68, 70, 160, 162, 163, 166, 261
 Celalettin Ezine 226, 228, 320, 343
 Celile Hanım 28, 46, 50, 51
 Cemal Bürün 28
 Cemalettin Saraçoğlu 113, 114, 178
 Cemal Hünel 139
 Cemal Kâmil 73
 Cemal Paşa 179
 Cemil Cahit 81, 82, 136, 276
 Cesur Yeni Dünya 128
 Cevat Fehmi Başkut 106
 Cevdet 95, 96, 295, 344, 345
 Charles Baudelaire 34
 Charlotte Buff 193
 Chopin 269
 CHP 91, 104, 105, 106, 107, 135, 139, 140
 Cihad Baban 72, 91, 92, 138, 139, 155
 Cihangir 161, 192
 Cingöz Recai 67
 Cocteau 183, 185, 186, 187, 188, 190, 191
Cumhuriyet 15, 31, 55, 56, 57, 59, 65, 113, 165, 185, 250

Curling 183, 184, 185, 186, 187,
188, 189, 190, 191, 192

Ç

Çaldıran Seferi 154

Çallı 61, 64

Çapa 94, 95

Çarşıkapı 95

Çaycı Hacı Raşit 72

Çekoslovakyalı 232

Çiçek Pasajı 54, 70, 245

D

d'Annunzio 238, 239

Dante 193, 330, 331

Dante Alighieri 193

Darüşşafaka Lisesi 96, 112

Davutpaşa Sultanisi 196

Degüstasyon 54, 70, 183, 187,
188, 233, 234, 235, 245,
249, 256, 320, 321, 323

Deli Bekir 325, 326

Demokrat Parti 92, 130, 195

Dertli 257

Direklerarası 72

Diyarbakır 31, 161

Dokuzuncu Hariciye Koşuşu 12, 42,
109, 116, 120, 226, 300

Dolmabahçe 33, 35, 40, 59, 87,
329

Dostoyevski 7, 23, 24, 26, 27, 68,
102, 244

Dördüncü Murat 43

DP 29, 51, 105, 106, 133

Durant 259

Düşman 34

Düyun-ı Umumiye Binası 250

E

Edebiyat Cemiyeti 180

Edirnekapı Şehitliği 18

Eflâtun 192

Egzistansiyalist 233

Elburus 284

elektro-ansefaloğram 210

Elif Naci 62, 110, 197

Emin Efendi Lokantası 183, 251

Eminönü Halkevi 44, 101

Emin Usta 183

Engels 175

Engerek Düğümü 103

Enver Paşa 258

epiküryen 349

Ercüment Behzat 53

Ercüment Ekrem 76, 77, 78

Ercüment Ekrem Talu 76

Ercüment Karacan 137, 138, 140

Erenköy 54, 55, 71, 262, 320, 329,
334

Ergun Göze 177

Erkilet Paşa 79, 80, 81, 82, 83

Ethemefendi Caddesi 55, 335

Evrano Apartmanı 197

Extrasistoller 211

Eyüp Camisi 65

Eyüp Sultan 65, 195, 254, 255,
260, 261

Ezine 226, 228, 320, 322, 323,
324, 325, 326, 327, 328,
329, 331, 332, 333, 334,
335, 339, 343, 344

F

Facyo Lokantası 157

Fahrettin Kerim Gökay 55, 147,
181

Fahri Ağaoğlu 80

Falih Rıfki 136

Fatih 7, 36, 72, 149, 194, 195, 226,
274, 322

Fatih-Harbiye 226, 274

Faust 272

Felsefe Terimleri 104

Feridun Osman 57

Fevzi Lütü Karaosmanoğlu 64,
180

Fikir Hareketleri 114, 178

Fikret 57, 58, 59, 177

Fikret Adil 57, 58, 59
 Flaubert 96
 Folco 193, 330
 Folco di Ricove Portinori 330
 Françis Carlo 70
 Fransız Akademisi 131
Fransızca Grameri 109
 Fransız Lisesi 258
 Friedrich Engels 175
 Friedrich Wilhelm Ernst Paulus
 277
 Fuat Köprülü 25, 133
 Fundagül Apak 103
 Fuzulî'nin Leylası 193

G

Gabriele D'Annunzio 238
 Gaby Sylvia 190, 191, 192
 Galata Köprüsü 88
 Galatasaray 5, 54, 55, 70, 71, 77,
 78, 160, 233, 323
 Galatasaray Lisesi 78, 160
 Gavsı Ozansoy 70
 Genç Kalemler 39
Genç Werther'in Acıları 193
 Gide 68
 Goethe 193, 213, 272, 316
 Gözcü 272
 Grans 128
 Grenoble 68
 Griftzen Asım 72
 Guderian 284
Gurabahane-i Laklakan 17
 Gustave le Bon'un 96
 Guy de Maupassant 220, 244
 Gülhane Parkı 322
 Güzel Sanatlar Birliği 44, 45

H

Habeşistan 85, 86, 155
 Hacı Bayram 112, 194
Hafta 69, 108
 Hakkı Süha 174

Hakkı Tarık 87, 88, 89, 94, 95, 96,
 97
 Halil Lütfü Dördüncü 69
 Halit Fahri Ozansoy 36
 Hamamizade İsmail Dede Efendi
 63
 Hamburg 211, 212, 214, 225, 227,
 263, 271, 274, 300, 320,
 324, 327, 336, 338, 339,
 341, 342, 344, 345
 Hâmit 201, 334
Hamlet 96, 295
 Hammamizade İsmail Dede Efendi
 193
 Hans J. Kissling 226
 Harbiye 36, 145, 149, 226, 231,
 274, 320
 Hasan Âli Yücel 35
 Hasan Bey 79, 80, 81, 82, 83, 84
 Hasan Saka 79, 84
 Haşet Kütüphanesi 249, 330
Havadis 6, 87, 200
 Heilderberg Üniversitesi 328
Henri IV 186
 Henrik Ibsen 23
 Henry de Montherlant 248
 Hidivyal Palas 174
 Hikmet Bey 46, 180
 Hilmi Uran 107
 Hilmi Ziya 5, 55, 109, 111, 112,
 114, 128, 129, 130
 Hitler 57, 58, 59, 80, 81, 82, 114,
 276, 277, 283, 284
 Hukuk Fakültesi 134
 Huxley 27, 124, 125, 126, 127,
 128, 288, 308
 Hügner 179
 Hürriyet Tepesi 208
 Hüseyin Avni Kalkavan 161, 162
 Hüseyin Cahit 114, 177, 178, 179
 Hüseyin Saadettin 74

I

Ibsen 23

İtri Efendi 63

İ

İbrahim Hakkı Bey 75

İbrahim Hakkı Efendi 298

İkdam 6, 136*İki Dünya Arasında* 274, 275

İkinci Maarif Şûrası 104

İlâhî Komedya 331

İnönü 84, 85, 86, 104, 105, 107,
108, 165

İngiliz Kültür Heyeti 183

İpekçi İhsan 52

İran 154, 177

İsmail Alper Kumsar 108

İsmail Dayı 16

İsmail Dede Efendi 63, 193

İsmail Hakkı İzmirli 180

İsmail Hami Danişmend 30, 32,
111

İsmail Merve Safa 57, 131, 200

İsmail Müştak 38

İsmail Safa 43, 63, 72, 77, 95, 96,
114, 162, 178

İsmail Safa Esgin 162

İstanbul Hikâyeleri 112İstanbul Lokantası 62, 74, 129,
158, 197İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu
94

İtalyan 54, 188, 190, 193, 238, 330

İtalyan Lokantası 188

J

Jean-Alfred Villain-Marais 185

Jean Cocteau 186, 190, 191

Jean Marais 185, 190, 191

Jean Maurice Cocteau 183

Jenni 214, 215, 216, 217, 218, 219,
220, 221, 222, 223, 224,
225, 227, 228, 229, 230,
231, 263, 264, 265, 266,267, 268, 269, 270, 271,
272, 273, 274, 275, 277,
278, 279, 280, 282, 283,
285, 287, 288, 289, 290,
291, 292, 293, 294, 295,
301, 302, 303, 304, 305,
306, 307, 308, 309, 310,
311, 312, 314, 315, 316,
317, 318, 319, 320, 321,
322, 323, 324, 325, 326,
331, 333, 334, 335, 339,
342, 343, 344, 345, 346

Josef Stalin 175

K

Kadıköy 116, 117, 145, 204

Kaf Dağı 284

Kafka 232, 237, 238, 239, 241, 248

Kahraman Baççum 137

Kanunî Sultan Süleyman 326

Karacan 51, 135, 136, 137, 138,
140, 147, 148

Kara Davut 148

Karahisarî 334

Karakin Efendi 250

Karaköy 23, 71, 116, 204, 235,
322, 344

Karaköy Postanesi 344

Karamustafapaşa Sokağı 161

Karl Marx 175

Kâzım İsmail Gürkan 58, 109

Kemalettin Kamu 84

Kemal Niyazi 73

Kemal Sülker 177

Kemal Tahir 180

Kılıç Ali 37, 38, 40

Knut Hamsun 327

Konyalı Lokantası 157

Korkunç Aile 186

Köprülü 25, 133, 134

Kötülük Çiçekleri 34

Krom Sarısı 288, 308*Kumarbaz* 26, 102

Kuran 176, 201

Küçük Çiftlik Park 73
 Küçükyalı 204
 Küllük 251
Kültür Haftası 69, 108
 Kürt Teali Cemiyeti 95
 Kürt Yükselme Cemiyeti 95

L

L'Expies 103
 La Passion 219, 290, 292, 294
Larousse 96
 Le Double 244
 Lemi Bey 74, 75
 Lenin 175
 Lénin 175
 Les Parents awfuls 186
 Leyla ile Mecnun 193
Liliput 183
 Lufthansa 299, 302, 304

M

Maarif Aşûrası 104
 Maçka 192, 197
Madame Bovary 96
 Majinot 56, 57
 Makber 201
 Mao 175
 Marx 7, 175
 Matmazel Noraliya 97, 98, 99, 100
Matmazel Noraliya'nın Koltuğu 97, 98, 99
 Mauriac 5, 101, 103
 Mazhar Osman 170
Medeniyet Tarihi 259
 Mehmet Âkif 176
 Mehmet İzmen 24
 Mehmet Reşat Akşemsettinoglu 195
 Mehmet Zekeriya Sertel 44, 177
 Mekteb-i Sultani 78
 Menderes 87, 88, 106, 107, 130, 132, 133, 134, 135, 137, 141
 Mendhelson 290, 291

Mert Yeni Dünya 128
 Merve 57, 61, 131, 146, 200, 201
 Meserret Kiraathanesi 35
Mesure 202
 Mesut Cemil 61
 Metr Salem 179
 Mısır Apartmanı 71
 Michele Alfa 190
 Milli Birlik Komitesi 106
 Milli Şef 156
Milliyet 5, 6, 135, 136, 137, 140, 145, 147, 148, 194
 Molla Sırat 177
 Montherlant 248, 311
 Mozart 221
 Muallim Naci 72
 Munis Faik Ozansoy 132
 Mustafa Meyli Efendi 196
 Mustafa Nadir Nadi 15
 Mustafa Şekip Tunç 234, 245
 Mülkiye Mektebi 28
 Münir Nurettin 62, 73, 151
 Münir Serim 188, 234

N

Nadir Nadi 15
 Namık İsmail 60, 64
 Nâzım 28, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 64, 177, 178, 180, 181, 182
 Nâzım Hikmet 42, 45, 46, 50, 64, 177
Nâzım Hikmet'in Polemikleri 177
 Nebahat 54, 56, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 67, 79, 132, 146, 147, 197, 204, 205, 206
 Nebile Hanım 39
 Necati Tokyay 73
 Necati Tonga 108
 Necdet Baytok 136
 Necip Fazıl 203
 Necmettin Sadak 135, 136
 Necmi Rıza 73

Nedim 278
 Nef'i Efendi 43
Nefs Murakabesi Anketi 203
 Nevzat Gözaydın 226
 Neyzen 72, 160, 167, 168, 169,
 170, 171, 172, 173, 174
 Neyzen Tevfik 160, 167, 168, 172
 Nihat Erim 86, 105, 107
 Nisuz Pastanesi 68, 235
 Nişantaşı 63, 187
 Nizam Caddesi 84
 Nizamettin Nazif 35, 40, 148, 149,
 150, 151, 152, 153, 156
 Nizamettin Nazif Tepedelenlioğlu
 35, 40, 148
 Nizam Karakolu 84
 Norveç 327
Nouvelles Litteraires 311
 Nuri Demirağ 138
 Nuruosmaniye 114, 184, 187
 Nuruosmaniye Caddesi 114
 Nuruosmaniye Camisi 184, 187

O

Orfyon Rekord 172
 Orhaniye Caddesi 119
 Orhan Seyfi Orhon 79, 82
 Orta Doğu 13, 15, 16, 134, 190
 Oscar Wilde 248
 Osman Attila 111
 Osmanbey 71
 Otto Spies 226
 Ozansoy 36, 70, 132

Ö

Ömer Öztürkmen 15, 16
 Ötüken Yayınevi 15, 110
 Özipek Palas 119, 122

P

Panait Istrati 169
 Pandeli Lokantasi 249

Paris 5, 25, 29, 57, 103, 184, 185,
 190, 191, 209, 210, 211,
 212, 231, 263
 Park Otel 64, 165, 166, 233, 234,
 252
 Pascal 23
 Paul Valery 39, 202
 Perihan Sokağı 157
 Petrograd Pastanesi 163
 Pette 211, 212, 230, 263, 266,
 267, 270, 278, 280, 281,
 286, 287, 291, 297, 298,
 300, 319
Peyami Hayatı, Sanatı, Felsefesi, Dramı
 177
Peyami Safa Kitabı 108
Peyami Safa-Nâzım Hikmet Kavgası
 177
 Pierre-Joseph Proudhon 175
 Pirinççizade Sıtkı Bey 161
 pititizm 262
 Plan ve Teşkilât 84, 87, 155
 Platonisyon 193
 Polatkan 107
 Prens Mişkin 102
 Prof. Pette 211, 212, 230, 263,
 266, 267, 270, 278, 280,
 281, 286, 287, 291, 297,
 298, 300, 319
 Proudhon 175
 Proust 102
 Punclich 332
R
 Rabia Hatun 32, 33
 Rauf Yekta 74
 Rezaizade Mahmut Ekrem 76
 Recep Doksat 62, 111, 133
 Recep Peker 74, 198
 Recep Zühtü 37, 38, 40
 Refik Saydam 156
 Reji İdaresi 113
 Remzi Kazancıgil 63
 Ren Şarabı 221, 222, 223, 224,
 225, 269, 273, 277, 278,

290, 307, 314, 315, 324,
325, 326, 332, 346
Resimli Ay 45
Reşat Nuri 101
Reşit 72, 213, 216, 227, 229, 230
Richard Wagner 83, 221
Rilke 333, 339
Rimbaud 187, 188, 189
Robert Schumann 221
Rosa Luxemburg 175
Ruh Hekiminin Hatıraları 147
Ruh ve Fizyoloji 94
Rüstem Paşa 43

S

Saadettin Arel 74
Sabahattin Kudret 24, 162, 163
Sabahattin Kudret Aksal 24, 162
Sabiha 136, 177
Sabiha Sertel 136, 177
Sabri Esat Siyavuşgil 207
Sadi Işıl 73
Safahat 176
Sahaflar Çarşısı 184
Sahibinin Sesi 172
Sait 68, 69, 70, 71, 163, 164, 165,
167, 168
Sait Faik 68, 69, 70, 163, 164, 167,
168
Salahattin Pınar 73, 151
Saman Ekmeği Kavgası 45
Sarper 85, 155, 156
Schiller 213
Schuman 221
Sedefkâr Mehmet Efendi 322
Selahattin Pınar 73, 151
Selçuk Karakılıç 108
Selim Rauf Sarper 85, 155
Selim Sarper 85, 155
Semahat 28, 29, 31, 40, 41, 160
Semaver 68, 69
Semiha Berksoy 28
Sen Ölü 34
Server Bedia 18, 63, 77, 78, 96

Servetifünun 135
Seyahate Dâvet 41
Shakespeare 96, 186, 188, 189,
295
Simone de Bardi 330
Sirkeci 35, 94, 113, 119, 200
Siyavuşgil 207
Songar 147, 300
Son Havadis 6, 200
Spor, Şiir ve Arkadaşlık 311
Stalin 175
Stalingard 277
Stalingrad Savaşı 81
Steinbeck 101
Stendhal 102
Suarés 23, 24, 25, 26
Sultanahmet 95, 321
Sultanhamam 159
Sultan Selim 154, 322
Sumru 248
Süeda Hanım 74
Süleymaniye 176, 322
Süleymaniye Kirsüsünde 176
Sümbül Efendi Camii 198
Sümerbank 160
Svimmer Sveite Welt 226

Ş

Şarlot 193
şehrengiz 125
Şehzadebaşı 72
Şekip Tunç 55, 234, 245, 247, 248,
261
Şevket Süreyya Aydemir 47
Şeyh Vasfi 72
Şişli 13, 30, 73, 157, 178
Şopen 269, 270, 271
Şükrü Hazım 93

T

Tahsin'in Kahvesi 24
Tan 69, 136
Tanburi Cemil Bey 74
Tanın 136

Tannhäuser 83
Tasvir 72, 84, 85, 91, 92, 104
Tasviriefkâr 72, 73, 79, 91, 104, 155, 178
 Tatsız Tuzsuz Deli Bekir 325, 326
 Tepebaşı Şehir Tiyatrosu 73
Tercüman 138, 139, 141, 145, 147, 158
 Teşvikiye 262
 Tevfik Kolaylı 167
 Tevfik Remzi Kazancıgil 63
 Tokatlıyan 40, 54, 60, 66, 234, 247, 259, 261
 Tokatlıyan Otel 54, 66
 Tolstoy 26
 Töton Şövalyeleri 223
 trinitrin 318
Trois Hommes 23
 Turgenyev 26
 Tünel 174, 249
 Türbe 95
Türk Basın Tarihi'nde Yerel Gazetecilik 138
Türk Düşüncesi 6, 88, 108, 109, 113, 116, 117, 130, 131, 157, 158
Türk İnkılâbına Bakışlar 133

U

Uçtu Uçtu 28
Ulus 106, 107, 108

Ü

Ürgüp Apartmanı 157
 Üsküdar Halkevi 101

V

Vakit 6, 66, 105, 224, 235, 254
 Valéry 39, 202
Varlık 6, 24, 103, 162
 Veramon. 318
 Verter 193

Viazma 284
 Von Papen 56
 Von Paulus 277

W

Wagner 83, 221, 222, 223, 224, 325, 346
 William James Durant 259
 William Shakespeare 186, 295
 Wolfgang Amadeus Mozart 221

Y

Yağmur Yayınevi 4, 7, 15, 16
 Yahya Kemal 50, 51, 165, 188, 198
 Yakup Kadri 45, 177
Yalnızız 104
 Yassıada 131
 Yaşar Nabi 24
 Yavuz 137, 154
 Yavuz Selim Bayraktar 137
 Yavuz Sultan Selim 154
 Yedi Meşaleciler 207
Yeni Sabah 6, 113, 114, 178, 207
 Yeşildirek 250
 Yeşilköy 172, 209
 yetim-i Safa 182
 Yılanlı Sütun 321
Yirminci Asır 112
Yol Davamız 86
 Yunus Emre 103
 Yunus Nadi 15, 56
 Yusuf Ziya Ortaç 79, 82, 84, 105

Z

Zare Efendi 323, 324, 325, 329
 Zekeriya Sertel 44, 177
 Ziegfried 56
 Ziraat Bankası 23
 Ziyad Ebüzziya 72, 91, 92, 155
 Ziya Osman 29, 160
 Ziya Osman Saba 29, 160